

Llarga vida a les relíquies

Dij, 15/10/2020 per Catalunya Religió

(Laura Mor -CR) A qui se li podia acudir editar una revista en català dedicada exclusivament a les relíquies de sants presents al nostre territori? Sens dubte, a en **Joan Arimany**. L'interès per l'etnografia i tot el que gira entorn de la devoció popular, li ve d'adolescent. Ara dona sortida a una pila de coneixements i documentació a través de [diverses iniciatives](#). I la més recent és la revista *Reliquiae sanctorum in Catalonia*.

La nova revista, en format digital, es publica cada dos mesos i recull informació sobre les relíquies de sants amb una adscripció territorial de Catalunya, oberta també als Països Catalans. La [subscripció és gratuïta](#) i el registre es fa des del mateix web. El primer número va sortir el mes de setembre.

Com els jugadors de futbol

Des de la seva especialitat, Arimany entén que “les relíquies tenien una força cohesionadora de la comunitat”. Aquests objectes de veneració corresponien a santes o sants patrons de ciutats o de nuclis urbans. “Esdevenien símbols identitaris”, assenyala.

Ho compara amb els jugadors de futbol d'avui: “La idealització de sants i santes es podia concretar en un element físic, la relíquia”. Això feia “molt més fàcil reforçar el lligam emocional per un poble pràcticament analfabet i una cultura modesta”. En l'editorial del [primer número](#), destaca el caràcter aglutinadora d'aquest objectes. Una dimensió social que complementa el culte religiós i la devoció.

El Covid-19 i el futur de les relíquies

Però podrien acabar sent només el record d'una generació concreta? Quina funció poden tenir avui les relíquies? Abans de respondre, Arimany analitza la història

recent del nostre país.

“Amb la devoció a les relíquies hi ha hagut dos grans enemics”. La primera, la guerra civil, que en va fer desaparèixer moltes. I la segona? “La societat tendeix a veure la devoció a les relíquies com una pràctica de superstició o passada de moda”. També atribueix part de responsabilitat a la institució eclesial: “La mateixa Església les ha abandonat: perquè s’han transformat els valors a què estaven associades les relíquies.”

No sap què passarà a partir d’ara amb les mesures higièniques que marca la prevenció del coronavirus. “La Covid-19 pot modificar els pocs exemples de veneració que queden, però jo crec que les relíquies tindran una vigència”. Sap que “el factor generacional pot tenir un pes molt gran”, però no amaga la seva il·lusió: “Desitjo que es recuperin altres formes d’expressió personal cap al transcendent”.

“Intentaré fer de vigilant”

En aquest sentit, Arimany es proposa deixar testimoni escrit del que s’ha fet fins ara: “Intentaré fer de vigilant perquè cada vegada que es perd un ritual es perd una mica de l’essència de nosaltres”. I això afecta l’àmbit personal, de qui hi ha viscut en primera persona, com la comunitat que hi dona continuïtat.

Arimany alerta que “el perill està en què quan aquests gestos es trenquen, ja s’han trencat per sempre més”. Però vol pensar que “seguiran sent presents, potser no en la forma que se’ls ha mantingut fins ara, en molts casos residual, però que encara seguiran tenint un valor”. I subratlla: “Alguna cosa quedarà de les relíquies perquè han tingut un gran valor per la comunitat”.

L’actualitat de les relíquies

Parlar de ‘relíquies’ sovint és sinònim d’època passada, el terme té connotacions de cosa antiga o, fins i tot, carrinclona. Però Arimany [sempre defensa](#) que “les relíquies de sants sempre són notícia”.

Amb la nova revista, Arimany vol fer evident dues realitats. La primera, que “les relíquies són més actuals del que ens pensem”. I la segona, que “a Catalunya tenim una riquesa de relíquies de sants molt interessant i important”.

Ho demostra amb aquest projecte personal, que compta amb la revista, però també un [canal de vídeo](#) a Youtube i una [pàgina de Facebook](#). La web aglutina tots aquests canals: “Són eines per visualitzar els temes d’estudi, en aquest cas, sobre les relíquies”, apunta Arimany. En el web ofereix lèxic, curiositats, arquitectura i detalls sobre tota mena de sants. També hi ha disponible un mapa amb la [ubicació de les relíquies sobre el territori](#).

“Les relíquies són un tema molt ric i es pot explotar des de moltes perspectives”, diu el manlleuenc [Joan Arimany i Juventeny](#). És gestor cultural especialitzat en religiositat popular. I treballa amb temes de relíquies de forma més intensa des de 2007. “La revista dona aquesta cohesió a tota aquesta informació”. La pandèmia l’ha fet apostar pel format digital de la revista. Li permet arribar a un públic molt més gran i li possibilita tenir algun subscriptor internacional. Tot i que és un projecte personal, ja compta amb d’altres col·laboradors per al segon número, que es publicarà al novembre.

“A Europa això es tracta amb naturalitat”

Catalunya no compta amb cap mena d'inventari de relíquies, segons Arimany. No li consta cap catàleg ni registre. “Hi ha relíquies que es coneixen per la seva transcendència històrica, però no es coneixen moltes relíquies que arriben a les parròquies més senzilles”.

Què passa a d'altres indrets? “Fora de l'Estat espanyol es fa molta més feina en l'àmbit de les relíquies que aquí”. No és estrany que organitzin simposis o es publicuin revistes. I que aquestes publicacions no siguin només en format digital, sinó també edicions bibliogràfiques.

A Catalunya, reconeix, hi ha un primer escull a superar: “Tots els temes de religió tenen una medalla penjada que fa que no siguin simpàtics a molta gent”. Diu que “els relaciona amb un règim polític o una manera de fer i de ser d'altres èpoques”, mentre que “a Europa això ho tracta amb naturalitat”.

Relíquies de quilòmetre zero

Arimany lamenta que en xerrades i conferències sempre es posen referents de fora. Com el reliquiari de la **Santa Fe** de Concas, les relíquies de **Sant Pere** al Vaticà o les relíquies de Terra Santa. “Són referents que tothom pot entendre”, apunta.

Amb tot, diu que “el mateix missatge es pot explicar a partir de relíquies que tenim a casa”. És a dir, situar aquesta història en un lloc i moment determinat, a pocs quilòmetres. “Hem de potenciar el coneixement del territori més proper”, defensa.

Llocs que mantenen viva la devoció

Quines poblacions de Catalunya mantenen viva la devoció a un sant a partir de les seves relíquies? Arimany posa dos exemples rellevants: **Sant Eudald**, a Ripoll, i **Sant Patllari**, a Camprodon. “El 21 de juny, en acabar la missa de sant Patllari, es passa a besar un reliquiari menor -en diuen Sant Patllari petit, una figura d'argent amb una petita relíquia- i en besar-lo obtenen un cartonet amb un cotó”, explica.

Es tracta d'un cotó que ha estat durant tot un any “en contacte amb la relíquia autèntica de Sant Patllari”. Arimany defensa que l'origen d'aquesta pràctica està vinculat a Girona: “Aquest fenomen dels cotons que es donen només passa amb comarques vinculades amb l'àmbit gironí, fins i tot traspasant bisbats”.

Però mentre que “en el cas de Camprodon el cotó que es dona és realment una relíquia de contacte”, a Ripoll o a Girona es reparteix un cotó beneït. I a Olot, amb **Santa Sabina**, aquest ritual ja ha desaparegut.

Els goigs i altres fonts documentals

Per a editar la revista, Arimany compta amb una referència clàssica de la devoció popular. Els goigs molt sovint estan dedicats a les relíquies de sants. “Són una font documental a la que no sempre se li dona el valor que té”.

La gent canta els goigs per la missa de la santa o del sant patró d'un municipi. “En aquell moment interioritzen el missatge que el mateix sacerdot acabava de dir.”

Un cant que s'aprèn per repetició i amb el qual "el poble feia seu aquell missatge i l'assumia". I de què parlen? "Els goigs acaben parlant d'uns missatges o beneficis que el sant o la santa aporta a la comunitat".

Pel que fa a les relíquies, l'objecte sovint ha desaparegut, però no sempre el relat que en parla. "Amb les guerres han anat desapareixent relíquies; i la guerra civil en va fer una neteja bastant gran, però, gràcies a aquests documents editats anteriorment a la guerra civil, en tenim coneixement".

Els centres excursionistes també serveixen molta informació, a banda de les monografies dedicades a donar llum a la història local. "Ens molts casos ens permeten identificar aquestes relíquies".

Arimany demana ser curós amb les fonts d'informació. I discriminar els casos que tenen versemblança dels que són relats fruit de la invenció literària. "En l'època del Barroc es van escriure obres que tampoc no tenien una solidesa documental suficient; avui no passarien la prova del cotó que demana la historiografia actual", apunta.